

6. Oliz'ko, O. V. (2020). *Vnesok pedahohiv-prosvitnykiv u stanovlennya ta rozvytok Yelisavetgradskoho blahodiynoho tovarystva poshyrennya hramotnosti ta remesel* [The contribution of educators in the formation and development of the Yelisavetgrad Charitable Society for the Dissemination of Literacy and Crafts]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky. Kropyvnyts'kyi: RVV TSDPU im. V. Vynnychenka. Vypusk 190. S. 192–196.*

7. Oryshchenko, I. O. (2016). *Formuvannya fondu derzhavnoyi naukovo-pedahohichnoyi biblioteki Ukrainy im. V. O. Sukhomlyns'koho: kharkivs'kyi period (1869–1926 pp.)* [Formation of the fund of the state scientific and pedagogical library of Ukraine named after V.O. Sukhomlinsky: Kharkiv period (1869–1926 pp.)]. *Naukovi pratsi Derzhavnoyi naukovo-pedahohichnoyi biblioteki Ukrainy imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Kyiv. Vyp. 5. S. 83–90.*

8. Pobirchenko, N. S. (2001). *Pedahohichna y naukovo-prosvitnyts'ka diyal'nist' Hromad u konteksti suspil'noho rukhu Naddniprovs'koyi Ukrainy (druga polovyna XIX – pochatok XX stolittya)* [Pedagogical and scientific-educational activity of Communities in the context of the social movement of the Dnieper Ukraine (second half of XIX – early XX century)]: avtoref. dys. d-ra ped. nauk. Kyiv. 39 s.

9. Radul, O. S. (2017). *Istoriya pedahohiky Ukrainy: navchal'nyu posibnyk* [History of pedagogy of Ukraine]. Kharkiv. 216 s.

10. Filonenko, O. V. (2017). *Osvita Kirovohradshchyny (Yelisavetgradshchyny) v naukovykh refleksiyakh ukraïns'kykh uchenykh (druga polovyna XIX – XX stolittya)* [Education of Kirovograd region (Yelisavetgrad region) in scientific reflections of Ukrainian scientists (second half of the XIX – XX centuries)]. Kharkiv: Machulyn. 412 s.

11. Fedaka, P. (2020). *Desyat' rokiv vidrodzhenoyi «Prosvity» (1990–2000)* [Ten years of the revived

“Enlightenment” (1990–2000)]. Uzhhorod: «Dva kol'ory». 44 s.

12. *Khar'kovskoye Obshchestvo rasprostraneniya v narode gramotnosti : otchet o deyatelnosti Khar'kovskogo Obshchestva rasprostraneniya v narode gramotnosti za 1871 god* [Kharkov Society for the Propagation of Literacy among the People: a report on the activities of the Kharkov Society for the Propagation of Literacy among the People for 1871]. Khar'k. O-vo rasprostraneniya v narode gramotnosti. Khar'kov, 1872. 24 s.

13. Yatsyna, O. (2009). *Pedahohichna y kul'turno-osvitnya diyal'nist' tovarystva «Prosvita» na Zakarpatti (1920–1939 rr.)* [Pedagogical and cultural-educational activity of the society “Education” in Transcarpathia (1920–1939)]: 13.00.01. dys. kand. ped. nauk. Uzhhorod. 279 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФІЛОНЕНКО Оксана Володимирівна –

доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: розвиток освіти й педагогічної думки в Україні у другій половині XIX – XX столітті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FILONENKO Oksana Volodymyrivna –

Doctor of Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Pedagogics and Management in Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Teacher Training University.

Circle of scientific interests: development of education and pedagogics in Ukraine in the 2nd half of the 19th – 20th centuries.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 37.017.7:373.3.014.68

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-84-90

АНДРОСОВА Наталя Миколаївна –

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Цentrальноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4642-1244>
e-mail: 15kirpota@gmail.com

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КОУЧИНГОВИХ ТЕХНІК

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Врахування сучасних соціально-економічних умов в Україні передбачає підвищення вимог до професійних якостей фахівців різних галузей в цілому і педагогічних працівників зокрема. Професійний стандарт «Вчитель початкової школи закладу загальної середньої освіти» серед трудових функцій вчителя початкової школи вказує на функцію партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, в

тому числі, з батьками молодших школярів, що передбачає здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства, розвинені уміння організувати діалог і полілог з учасниками освітнього процесу з повагою права людини на суспільні цінності, застосовувати в обговоренні освітніх, соціальних і життєвих проблем методики усвідомленого та емпатичного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації, визначати і враховувати запити й очікування

батьків щодо навчання своїх дітей, участі в освітньому процесі, залучати батьків до участі в освітньому процесі, а також до прийняття рішень, що стосуються навчання, виховання і розвитку учнів, співпрацювати з батьками як членами команди [13]. Відповідно всі ці уміння повинні бути сформованими вже на етапі професійної освіти вчителя початкових класів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання підготовки майбутніх учителів початкових класів до різних видів педагогічної діяльності з молодшими школярами розкриті в роботах В. Барановської, А. Бекірової, Г. Бучківської, М. Васильєвої, О. Гончарук, І. Нагрибельної, М. Оліяр, М. Парфьонова, Р. Сопівника, Н. Теличко та ін.

Проблему формування готовності до педагогічної діяльності досліджували Л. Дудорова, Т. Дуткевич, Н. Казанішена, Л. Кондрашова, Л. Красюк, А. Ліненко, Р. Моцик та ін. Автори визначають готовність до педагогічної діяльності як складне структурне утворення, компоненти якого взаємопов'язані та взаємообумовлені, що спрямоване на раціональну і досконалу діяльність в закладі освіти. Готовність до педагогічної діяльності визначається як стан, що характеризується наявністю певних знань, умінь, навичок та безпосереднього досвіду роботи, що надає педагогові можливість раціонально та ефективно використовувати відомі способи діяльності [5, 8, 12, 14].

Серед компонентів готовності до діяльності дослідники виокремлюють: педагогічну самосвідомість, ставлення, інтерес до педагогічної діяльності, потребу в ній, мотиви діяльності, педагогічні здібності, знання предмета і способів діяльності, навички й уміння, професійно значущі якості [8]; ідейно-моральні, професійні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, оптимізм, налаштування на працю, спроможність до подолання труднощів, самооцінку результатів праці, потребу в професійному самовихованні [6]; мотиваційний, змістовий, процесуальний та комунікативний компоненти [11]; мотиваційно-когнітивний, комунікативний, проектно-конструктивний, операційний та оцінно-регулятивний компоненти [2]; мотиваційний, діяльнісно-орієнтаційний, рефлексивний компоненти [3]; мотиваційний, когнітивний, процесуальний [7]; особистісний (сформованість суб'єктної позиції педагога), когнітивна (наявність науково-теоретичних педагогічних знань), діяльнісна (володіння освітніми технологіями), поведінкова (фасилітаторська педагогічна позиція) [9].

О. Хващевська та Є. Кишкар наголошують на тому, що професійна готовність є результатом процесів професійної орієнтації,

професійного самовизначення та професійної ідентифікації, які відбуваються під час професійної освіти та самоосвіти, професійного виховання та самовиховання [16]. Ми цілком погоджуємось із міркуваннями Л. Кондрашовой, О. Матвієнко про те, що готовність до професійної діяльності є і результатом спеціальної підготовки, і передумовою професійної підготовки, що забезпечує її ефективність та виконує регулятивну функцію [6, 10].

Одним із складників готовності вчителя до професійної діяльності є володіння ним різноманітними освітніми та виховними технологіями. В аспекті вдосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів до партнерської взаємодії з батьками молодших школярів зосереджуємо увагу на використанні коучингової технології як у роботі вчителя із батьками вихованців, так і у професійній освіті.

Перевагою використання коучингової технології у роботі з батьками молодших школярів є те, що вона допомагає дорослим учасникам освітнього процесу самостійно визначати цілі діяльності, швидко знаходити способи розв'язання складних ситуацій виховання і розвитку дітей з опорою на власний потенціал.

Нам імпонує підхід сучасних українських дослідників використання коучингу в педагогічній освіті та виховній роботі, які розглядають коучинг як технологію, що розвиває потенціал людей і команд на засадах розвитку суб'єктності, розкриває внутрішній потенціал особистості, сприяє досягненню заздалегідь узгоджених цілей та зміни моделей поведінки, самостійного генерування оптимальних шляхів і методів досягнення цілей, самостійної оцінки, моніторингу та контролю виконання завдань, реалізує партнерство учасників освітнього процесу, забезпечуючи рівноправні суб'єкт-суб'єктні відносини між його учасниками, виразну особистісну, соціальну орієнтацію учасників освітнього та виховного процесу, які позитивно мотивуються та почуваються морально врівноваженими, упевненими, захищеними, виявляють готовність до самореалізації свого потенціалу [1, 4, 15, 17].

Мета статті полягає в розкритті компонентів готовності вчителя початкових класів до роботи з батьками молодших школярів та наведенні прикладів застосування коучингових технік під час навчання студентів педагогічних спеціальностей з метою досягнення професіоналізму педагога в подальшій комунікації з учасниками освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми визначаємо готовність

вчителя початкових класів до роботи з батьками молодших школярів із використанням коучингових технік як інтегроване системне утворення особистості, сукупність індивідуальних особливостей, що характеризують її вибіркиму активність при підготовці та включенні до діяльності, забезпечують успішність спільної роботи школи та сім'ї, що базується на цінностях взаємодії вчителя та батьків вихованців, знаннях щодо використання коучингових технік, розвинутих пізнавальних потребах, уміннях творчо використовувати коучингові техніки із врахуванням специфіки взаємодії з батьками молодших школярів різного віку та різного ставлення до спільної роботи, уміннях самооцінювання результативності взаємодії школи та сім'ї.

На нашу думку, компонентами готовності до педагогічної діяльності в цьому разі є ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-операційний та рефлексивний компоненти.

Ціннісно-мотиваційний компонент готовності до використання коучингових технік у роботі з батьками молодших школярів включає: розуміння цінності узгодженої діяльності всіх учасників освітнього процесу, що забезпечується використанням коучингових технік, позитивне ставлення до урізноманітнення технологій роботи з батьками вихованців, усвідомлення необхідності оволодіння певним обсягом знань щодо технік продуктивної педагогічної діяльності з усіма учасниками освітнього процесу.

Когнітивний компонент передбачає оволодіння знаннями про мету та шляхи організації спільної діяльності школи та сім'ї молодшого школяра, про особливості та процедуру використання коучингових технік із врахуванням особливостей батьків молодших школярів різного віку та їх ставлення до закладу освіти, розвиток пізнавальних процесів учителя, що забезпечують оптимальну взаємодію з батьками вихованців.

Діяльнісно-операційний компонент готовності репрезентований уміннями, які забезпечують ефективну організацію коучингу з батьками вихованців. Зокрема, це – уміння формувати цільові завдання, ставити конкретні посильні задачі; уміння моделювати змістову основу взаємодії з батьками вихованців; уміння стимулювати батьків молодших школярів до висловлювання власної думки; уміння відчувати стан батьків; уміння висловлювати свої почуття, толерантно ставлячись до почуттів співрозмовників; уміння ставити запитання, слухати і чути співрозмовника; уміння організувати зворотний зв'язок; уміння перефразувати, резюмувати, узагальнювати; уміння встановлювати

відносини з дорослими людьми, що базуються на довірі та взаєморозумінні.

Рефлексивний компонент, що представлений уміннями вчителя здійснювати самоаналіз та самооцінку власної педагогічної діяльності, наявністю потреб у самовдосконаленні, стосовно готовності до використання коучингової технології у роботі з батьками молодших школярів передбачає здатність аналізувати ефективність застосування певних технік коучингу із врахуванням специфіки роботи з батьками вихованців.

Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до використання коучингових технік відбувається під час реалізації таких етапів: 1) мотиваційно-установлювальний, 2) теоретичний; 3) операційно-діяльнісний, 4) діагностико-оцінювальний.

Мотиваційно-установлювальний етап спрямований на забезпечення інтересу майбутніх фахівців до творчого використання різноманітних технологій в цілому, і коучингових технік, зокрема, у процесі роботи з батьками вихованців. Технологія коучингу є новою для майбутніх учителів початкових класів, оскільки практично не використовується у роботі з молодшими школярами. Проте, у роботі з батьками школярів така технологія є ефективною з погляду врахування особливостей взаємодії з дорослими людьми, які вже мають певний життєвий досвід, а частина батьків мають і досвід виховання дітей. Більшість батьків вихованців зацікавлені в тому, щоб їх не повчали, як виховувати, а вчитель був рівноправним учасником спільної діяльності сім'ї та школи у вирішенні проблем розвитку дитини.

Ефективними техніками на мотиваційно-установлювальному етапі є трансформаційна розмова та «Картезіанські запитання». Зокрема, студентам пропонується відповідати на картезіанські запитання: що я отримаю, якщо оволодію коучинговою технологією; що я отримаю, якщо не оволодію коучинговою технологією; що я втрачу, якщо не буду оволодівати коучинговою технологією; що я втрачу, якщо буду оволодівати коучинговою технологією. Така робота сприяє виникненню інтересу до коучингової технології. В той же час, майбутні вчителі мають можливість спроектувати використання методу картезіанських запитань у роботі з батьками молодших школярів, коли потрібно їх спонукати до прийняття усвідомленого рішення щодо використання певного методу у розв'язанні конфліктної ситуації між членами родини.

За допомогою «трансформаційної розмови» у процесі групової роботи студенти визначають переваги та ризики використання коучингових технік у роботі з батьками молодших школярів. Майбутні вчителі відзначали, що підведення батьків до самостійного знаходження розв'язання проблеми спільного виховання молодших школярів: сприяє формуванню у батьків учнів відчуття впевненості у власних силах; допомагає батькам у пошуку власних рішень у складній ситуації взаємодії з дітьми, із закладом освіти; розвиває здатність сміливо брати на себе відповідальність за прийняте рішення, відходити від усталених стереотипів; поліпшує якість комунікацій вчителя та батьків вихованців. Серед ризиків використання коучингових технік у роботі з батьками молодших школярів були вказані такі: вимагає значних часових витрат для організації взаємодії; допускає значні відхилення у побудові «трансформаційних розмов» від заздалегідь спланованої бесіди, оскільки співрозмовники вчителя можуть запропонувати непередбачувані варіанти дій, а вчитель не готовий аналізувати саме їх.

В той же час чітко організована «трансформаційна розмова» викладача зі студентами є прикладом її організації у роботі з батьками молодших школярів. Після її завершення доцільно включити всіх студентів в аналіз видів запитань, що були сформульовані, їх логічної послідовності, а також необхідно залучати студентів до рефлексії власних міркувань з приводу отриманих запитань: завдяки чому їм вдалося знайти розв'язок сформульованої проблемної задачі, які почуття у них виникали у зв'язку із використанням певних запитань, на який досвід свого власного життя вони спиралися, що слугувало стимулом до пошуку відповіді на складні питання.

«Трансформаційна розмова» слугує також основою для актуалізації знань студентів щодо послідовності використання коучингових технік: 1) встановлення партнерських взаємин між учасниками освітнього процесу; спільне визначення мети та окремих завдань для її досягнення; 2) аналіз проблеми, що виникла; 3) визначення перешкод (внутрішніх і зовнішніх), що утруднюють вирішення проблеми; 4) вироблення варіантів розв'язання проблеми, можливостей для подолання труднощів під час застосування різних способів розв'язання проблеми; 5) вибір конкретного варіанта дій і розробка плану дій; 6) узгодження змісту та термінів конкретних дій.

Отже, під час використання «трансформаційної розмови» починають розв'язуватися завдання теоретичного етапу, що спрямовані на ознайомлення, актуалізацію

та узагальнення знань про особливості застосування різних коучингових технік, умов їх ефективності, процедур їх застосування.

На операційно-діяльнісному етапі відбувається застосування теоретичних знань, розвиток практичних умінь конструювання, моделювання, перцепції, рефлексії при розробці моделей використання різноманітних коучингових технік. На цьому етапі роботи ефективним є використання таких технік: аналіз конкретних ситуацій, техніки «Піраміда логічних рівнів Р. Ділтса», методика «SWOT», техніки «Що, якщо?».

Зокрема, аналіз конкретної ситуації відбувається при ознайомленні із записом використання певної коучингової техніки за такою послідовністю: 1) що вдалось; 2) що можна зробити по-іншому; 3) які висновки можна зробити з цього. Наступним етапом є моделювання ситуації взаємодії вчителя з батьками молодших школярів із використанням запропонованої коучингової техніки з опорою на послідовність зворотного зв'язку, що застосовувався в аналізі описаної ситуації. Виконуючи таке завдання, студенти також використовують методику «SWOT», яка передбачає аналіз сильних та слабких сторін запропонованого варіанту взаємодії з батьками молодших школярів, визначення його можливостей та загроз.

Використання техніки «Що, якщо?» сприяє подоланню опору новому, усуненню стандартів у процесі підготовки майбутніх фахівців до роботи з батьками. Часто від студентів ми чуємо, що батьки вихованців не хочуть включатися у нові для них види діяльності, вони скептично ставляться до того, що пропонує педагог. Студентам у цьому разі пропонується спрогнозувати дії вчителя у таких ситуаціях: 1) що буде, якщо ніхто із батьків вихованців не погодиться вести трансформаційну розмову; 2) що буде, якщо трансформаційну розмову погодиться вести лише, наприклад, бабуся одного з учнів класу; 3) що буде, якщо трансформаційну розмову погодиться вести батько, який має авторитет у батьківському колективі. Виконання такого завдання спонукає студентів до подолання невпевненості у можливості змін у роботі з родиною.

Техніка «Піраміда логічних рівнів Р. Ділтса» дозволяє завдяки аналізу рівнів особистості виявити і усвідомити проблемні зони, що задає напрямок для роботи зі зміни себе і подолання недоліків, зайвих дій у діяльності. Під час підготовки студентів до використання цієї техніки у роботі із батьками вихованців на основі ознайомлення із суттю техніки застосовуємо її спрощений варіант. На першому рівні, шукаючи відповідь на питання «Що я маю», студенти аналізують не все, що

відбувається у їхньому житті, а лише особливості свого професійного розвитку, досягнень у підготовці до роботи з батьками вихованців. Якщо їх щось не влаштовує, вони хотіли б щось змінити, то їм пропонується знайти відповідь на наступне запитання «Що я роблю?», тобто піднімаються на наступний рівень піраміди. Якщо їх не влаштовує те, що вони роблять, то шукають відповідь на питання, що характеризує не лише оточення та власну поведінку, а й здібності та можливості, тобто шукають відповідь на питання «Як я роблю?». На цьому етапі актуалізуємо інформацію майбутніми фахівцями щодо того, які можливості, якості повинні бути і є в особистості для ефективного використання різних коучингових технік у роботі з батьками. Наприклад, студенти визначають, що їм потрібно долати свою невпевненість, а іноді й страх у роботі з батьками молодших школярів через відсутність достатнього життєвого досвіду, своєї молодості. Найбільш складними для студентів є рівні запитань, що характеризують цінності та переконання («Чому я це роблю?»), ідентичність («Хто я? Який маю «Я-образ?»), місію («Навіщо я це роблю? Яке все це має значення?»), що забезпечують перехід особистості на розуміння свого взаємозв'язку із різними соціальними інституціями, сім'єю та іншими спільнотами. Використання вказаної коучингової техніки спонукає студентів до змін та самовдосконалення професійної майстерності.

На діагностико-оцінювальному етапі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до використання коучингових технік у роботі з батьками ефективними є метод взаємної оцінки, створення рефлексивного портфоліо, коучинговий алгоритм надання зворотного зв'язку.

Коучинговий алгоритм надання зворотного зв'язку на цьому етапі трансформується у такій послідовності: 1) опис дій, які були виконані для розв'язання певного завдання; 2) визначення умінь, якими оволоділи; 3) передбачення можливих шляхів використання набутих умінь; 4) аналіз перспектив вдосконалення набутих умінь.

Метод взаємної оцінки дозволяє студентам отримати точну оцінку своєї роботи та досвід оцінювання роботи своїх колег, а перспективі – аналізу й оцінювання пропозицій батьків вихованців у процесі застосування коучингових технік. Ефективною ця техніка є після виконання студентами письмових навчальних завдань, які полягають у розробці проєктів використання коучингових технік для розв'язання певних проблем виховання, з якими звернулися батьки вихованців до учителя початкових класів. Після виконання

завдання, роботи студентів роздаються на взаємне рецензування. На наступному етапі кожен студент, прочитавши і оцінивши роботу колеги, повертається до власної роботи і пише на неї свою рецензію. Далі студенти ознайомлюються із рецензією свого колеги і, зіставивши її із власною рецензією, з огляду на недоліки, що виявлені самостійно та зауваженнями колег, повинен написати новий варіант проєкту.

Рефлексивне портфоліо містить міркування учасника освітнього процесу щодо того, як він може реалізувати рольову функцію вчителя, партнера у співробітництві вчителя та родини молодшого школяра, наскільки йому вдається організувати взаємодію з людьми різного віку, що стимулює їх до самостійного прийняття певного рішення.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, вдосконалення готовності вчителя початкових класів до взаємодії з різними віковими категоріями учасників освітнього процесу має перспективність у включенні технік коучингу на етапі вивчення предметів педагогічного та методичного напрямку. Подальші розвідки варто скерувати у деталізації тематики освітніх та життєвих ситуацій, що обов'язково трапляються на вчительському професійному шляху в роботі з батьками.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу: монографія. Х.: СМІТ, 2011. 384 с.
2. Дядченко Г., Білокур А. Теоретичний аспект питання готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4. С. 252–259.
3. Дудорова Л. Ю. Формування готовності майбутніх учителів до організації шкільного туризму (теоретико-методичний аспект): монографія. Вінниця: Нілан, 2014. 421 с.
4. Зобенько Н. А. Впровадження коучингових технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців психолого-педагогічної сфери. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2020. Випуск 1(11). С. 199–204.
5. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. К.: Либідь, 1991. 96 с.
6. Кондрашова Л. В. Моральна психологічна готовність студента до вчительської діяльності. К.: Вища школа, 1987. 56 с.
7. Красюк Л. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності: теоретичний аспект. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. № 28. С. 156–160.

8. Ліненко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: монографія. Одеса: ОКФА, 1995. 80 с.

9. Ліннік О. О. Критерії готовності майбутніх учителів початкових класів до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(1). С. 256–265.

10. Матвієнко О. В. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії: монографія. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 383 с.

11. Мозуль І. В. Структура готовності майбутніх учителів початкових класів у контексті сучасних вимог професійної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 30. С. 75–81.

12. Мороз О. Г. Професійна адаптація молодого вчителя. К.: КДПІ, 1980. 95 с.

13. Професійний стандарт «Вчитель початкової школи закладу загальної середньої освіти». Наказ від 23.12.2020. №2726. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovihklasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyiosviti> (дата звернення: 15.01.2020).

14. Пехота О. М. Індивідуальність учителя: теорія і практика. Миколаїв: Фірма «Ліон», 2009. 272 с.

15. Савчук Б., Білавич Г., Душенко Ю. Коучинг як філософія і технологія розвитку процесійної педагогічної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2019. № 21. С. 82–87.

16. Хващевська О., Кишкар Є. Мотиваційна готовність майбутніх учителів початкових класів до впровадження інновацій в освітній процес. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. Випуск 7. С. 179–190.

17. Шестакова Т. Особливості впровадження коучингу в підготовці вчителів початкових класів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 4. С. 251–256.

REFERENCES

1. Borova, T. A. (2011). *Teoretychni zasady adaptivnoho upravlinnia profesiynym rozvytkom naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchoho navchalnoho zakladu: monohrafiia* [Theoretical bases of adaptive management of professional development of scientific and pedagogical workers of higher educational institution: monograph]. Kh.: SMIT. 384 s. [in Ukrainian]

2. Diadchenko, H., Bilokur, A. (2016). *Teoretychnyi aspekt pytannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do profesiinoi diialnosti* [Theoretical aspect of the question of readiness of future elementary school teachers for professional activity]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*. № 4. S. 252–259. [in Ukrainian]

3. Dudorova, L. Yu. (2014). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do orhanizatsii shkilnoho turyzmu (teoretyko-metodychnyi aspekt): monohrafiia* [Formation of readiness of future teachers for the organization of school tourism (theoretical and methodological aspect): monograph]. Vinnytsia: Nilan. 421 s. [in Ukrainian]

4. Zobenko, N. A. (2020). *Vprovadzhennia kouchynhovykh tekhnologii u protses profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv psykholohopedahohichnoi sfery* [Introduction of coaching technologies in the process of professional training of future specialists in the psychological and pedagogical sphere]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*. Seria: Pedahohika ta psykholohiia. Vypusk 1(11). S. 199–204. [in Ukrainian]

5. Kichuk, N. V. (1991). *Formuvannia tvorchoi osobystosti vchytelia* [Formation of the creative personality of the teacher]. K.: Lybid. 96 s. [in Ukrainian]

6. Kondrashova, L. V. (1987). *Moralna psykholohichna hotovnist studenta do vchytelskoi diialnosti* [Moral psychological readiness of the student for teaching]. K.: Vyshcha shkola. 56 s. [in Ukrainian]

7. Krasniuk, L. (2013). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do pedahohichnoi diialnosti: teoretychnyi aspekt* [Formation of readiness of future primary school teachers for pedagogical activity: theoretical aspect]. *Humanitarnyi visnyk Derzhavnoho vyshchoho navchalnoho zakladu «Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichni universytet imeni Hryhoriia Skovorody»*. *Pedahohika. Psykholohiia. Filosofiia*. № 28. S. 156–160. [in Ukrainian]

8. Linenko, A. F. (1995). *Pedahohichna diialnist i hotovnist do nei: monohrafiia* [Pedagogical activity and readiness for it: monograph]. Odessa: OKFA. 80 s. [in Ukrainian]

9. Linnik, O. O. (2012). *Kryterii hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do orhanizatsii subiekt- subiektnoi vzaiemodii z uchniamy* [Criteria for the readiness of future primary school teachers to organize subject-subject interaction with students]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*. № 22(1). S. 256–265. [in Ukrainian]

10. Matviienko, O. V. (2009). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do pedahohichnoi vzaiemodii: monohrafiia* [Preparation of teachers for pedagogical interaction: monograph]. K.: NPU im. M. P. Drahomanova. 383 s. [in Ukrainian]

11. Mozul, I. V. (2016). *Struktura hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv u konteksti suchasnykh vymoh profesiinoi osvity* [The structure of readiness of future elementary school teachers in the context of modern requirements of vocational education]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Seria: Pedahohichni nauky. Vyp. 30*. S. 75–81. [in Ukrainian]

12. Moroz, O. H. (1980). *Profesiina adaptatsiia molodoho vchytelia* [Professional adaptation of a young teacher]. K.: KDPI. 95 s. [in Ukrainian]

13. *Profesiinyi standart (2020) «Vchytel pochatkovoї shkoly zakladu zahalnoi serednoi osvity»* [Professional standard «Elementary school teacher of general secondary education»]. *Nakaz vid 23.12.2020. №2726*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovihklasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyiosviti> (data zvernennia: 15.01.2020). [in Ukrainian]

14. Piekhota, O. M. (2009). *Indyvidualnist uchytelia: teoriia i praktyka* [Teacher individuality: theory and practice].

theory and practice]. Mykolaiv: Firma «Ilion». 272 s. [in Ukrainian]

15. Savchuk, B., Bilavych, H., Dushenko, Yu. (2019). *Kouchynh yak filozofia i tekhnolohiia rozvytku protsesiinoi pedahohichnoi osvity* [Coaching as a philosophy and technology of development of professional pedagogical education]. *Hirska shkola Ukrainykh Karpat*. № 21. S. 82–87. [in Ukrainian]

16. Khvashchevska, O., Kyshkar, Ye. (2018). *Motyvatsiina hotovnist maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do vprovadzhennia innovatsii v osvittii protses* [Motivational readiness of future elementary school teachers to innovate in the educational process]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. Vypusk 7. S. 179–190. [in Ukrainian]

17. Shestakova, T. (2019). *Osoblyvosti vprovadzhennia kouchinhu v pidhotovtsi vchyteliv pochatkovykh klasiv* [Features of the introduction of coaching in the training of elementary school teachers]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*. № 4. S. 251-256. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

АНДРОСОВА Наталя Миколаївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: готовність майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності, освітні технології, організація комунікації учасників освітнього процесу, дозволя та ігрова діяльність в початковій школі, співпраця з батьками учнів, тренінги.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ANDROSOVA Natalia Mykolayivna – candidate of pedagogical sciences, Department of Pedagogy of Preschool and Elementary Education Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: readiness of the future elementary school teacher for professional activity, educational technologies, organization of communication of participants of educational process, leisure and game activity in elementary school, cooperation with parents of pupils, trainings.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 378.124

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-90-94

БАБЕНКО Тетяна Василівна –

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>
e-mail: babenkot80@gmail.com

ТВОРЧЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України, на ринку праці відбувається процес руйнування стереотипів традиційних форм професіоналізації. Сучасна загальна і професійна освіта повинна будуватися на ідеології розвитку (саморозвитку), відповідати вимогам часу і якісно змінюватися. Для підтримки зазначеного повинна працювати система професійної підготовки, яка передбачає, перш за все, процес і результат опанування системою наукових знань і пізнавальних вмінь та формування на їхній основі світогляду і інших якостей особистості. Сучасним випускникам закладів вищої освіти щоб бути успішними і затребуваними слід бути готовими до постійно мінливих тенденцій на ринку праці. Це означає, що вони повинні адекватно і своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються, швидко освоюючи нові професії, нові горизонти в рамках вже існуючої професії,

бути активними, вміти швидко і ефективно адаптуватися до нових умов, тобто, мати високу соціально-професійну мобільність. Процеси глобалізації та інтеграції ставлять людину перед необхідністю постійно бути готовим до переміщень в соціальному просторі, гнучко взаємодіяти з різними культурними і соціальними системами і суб'єктами.

Відповідаючи на вимоги часу, вища освіта покликана готувати фахівців, зацікавлених у своїй безперервній освіті і розвитку, здатних швидко адаптуватися до мінливих умов і змісту професійної діяльності, вибудовувати вектор свого кар'єрного росту, розширювати свої професійні можливості, освоюючи нові сфери професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-професійна мобільність сьогодні вивчається не тільки на всіх рівнях освіти, а й у різних галузях науки: філософії, психології, економіці. На філософському рівні соціально-професійну мобільність досліджували